

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

Lisi
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo
Stane četrletno: K 8000.—
Za Jugoslavijo
četrletno: 25 Din.
Posamezna številka 800 kron

Leto IV.

Du naj, 27. februarja 1924.

Št. 9.

Za državljansko in politično enakopravnost!

Čeprav bi bil ciganskega rodu in že zdolnji njegov potomec, bi si vendar še štöl v dolžnost, na vso moč delovati na to, da bi vsaj časten spomin po mojemu narodu ostal v zgodovini človeštva.
P a l a c k ý.

Ni še dolgo temu, ko je landbündlarski poslanec Ammann na nekem zborovanju v Zgornjem Rožu prav nesramno napadal našo stranko in ji odrekal vsako pravico do obstoja. Govornik, renegat iz južne Štajerske, je šel v svoji predrznosti in nemški ošabnosti celo tako daleč, da je zahteval: Kdor ni zadovoljen tukaj v Avstriji, to se pravi, kdor se noče podvreči nemškonacionalni landbündlarski komandi, ta naj se izseli tja, kamor ga srce vleče. Tako je napravil tudi on, Nationalrat Ammann, ki je po jugoslovanski zasedbi južne Štajerske se „korajžnega“ pokazal in jo pripihal v Avstrijo.

V prvo moramo g. Nationalrata Ammanna, ki se tako širokousti po Koroškem, opozoriti na geslo, ki so ga iznašli koroški Nemci za časa plebiscita in ki se glasi: „Kärnten den Kärntnern“. Upamo, da se razumemo! Prav radi bi se domenili, kdo je bolj upravičen poditi drug drugega iz dežele: ali Ammann nas, ali pa mi njega. Vsekakor bo lažje nam Slovincem dokazati, da smo na Koroškem „bodenständig“, kakor marsikateremu teh nasprotnih agitatorjev.

Drugič pa ta slučaj političnega boja dokazuje vso nizkotnost landbündlarjev in slovenskih renegatov, ki se še prav nič niso izpametovali. Vedno še mislijo samo na to, kako bi čimpreje spravili zadnjega Slovence iz dežele. Brezdvomno bi g. Ammann stvari v dotični občini mnogo bolje koristil, ako bi mesto huj-skajočega govora svoje poslušalce raje poučil o tem, kakšne pravice imamo koroški Slovinci po mirovni pogodbi kot narodna manjšina ozir. kakšne dolžnosti ima Avstrija do nas. O tem seve raje molčite ali pa zavijate resnico. Zato pa tudi dvomimo, da se bodo volilci Landbun-

da zadovoljili s tako politiko, ki drži stranko po koncu s samimi hujškarijami, dočim ji je vse drugo deveta briga.

Poglejmo, kaj je resnica: Po mirovni pogodbi (varstvo manjšin) smo koroški Slovenci „pred zakonom enaki z drugimi državljani in uživamo iste državljanske in politične pravice“, torej smo enakopravni državljani (v resnici samo na papirju! Op. ur.). Člen 66. mirovne pogodbe zahteva, da se med avstrijskimi državljani ne sme delati nobene razlike pri uživanju državljanjskih in političnih pravic, kakor tudi ne pri dosegu javnih poslov, pri poklicih in obrtih.

Landbund in njegovi Nationalräte naj bi se raje zavzeli za to, da pridejo Slovenci v svoji domovini do kruha in zaslužka, da se jim ne bo treba potikati drugod po svetu ali izseljevati celo v Ameriko. Tako pa moramo gledati, kako oblastno gospodarijo in se šopirijo na naši zemlji — tujci ter preganjajo domačine. „Koroško Korošcem“ torej pravice domačemu ljudstvu, to je, kar zahteva naša stranka. Nikdar in nikoli pasenebomodali od tujcev komandirati ali celo izganjati iz dežele. To si naj zapomnijo.

Poglejmo dalje: Omenjeni člen tudi določa, da se nobenemu avstrijskemu državljanu ne sme omejevati svobodne uporabe njegovega jezika, da imajo narodne manjšine pravico -posluževati se svojega jezika pri sodiščih kakor tudi to, da se zagotovi slovenskim otrokom pouk v njihovem lastnem jeziku. To so postavne pravice koroških Slovencev, o katerih landbündlerji ali ničesar ne vejo ali nočejo vedeti.

Kako se postopa s Slovenci pri sodiščih, pričajo neštete obravnave, pri katerih sodijo vsenemški sodniki kakor Grafenauerji, Poetschi, Ravniki itd. Ljudske šole, dasi jih obiskujejo samo slovenski otroci, so izključno domena nemških strank, o katerih ureditvi sodločevati se odreka Slovincem vsaka pravica. Slučaji Sele, Št. Rupert pri Velikovcu in Št. Jakob v Rožu so zato dovoljni vzgledi. Mesto da bi ustregel željam slovenskega pre-

bivalstva in upeljal poučevanje slovenščine na „utrakvističnih“, v resnici že popolnoma nemških šolah, je izdal deželni šolski svet na vsa šolska vodstva odlok, s katerim odreja šolske zbirke za šulvereinske šole ob jugoslovanski meji na Koroškem in Štajerskem. Tako razumevajo koroške oblasti določbe mirovne pogodbe o varstvu manjšin. Ponemčevanje naših starodavnih slovenskih župnij se nadaljuje, ker vlada zabranjuje povratek slovenske duhovščine in niti vseh tukajšnjih slovenskih duhovnikov noče nastaviti (slučaj č. g. prošta Limplna). In ker se potegujemo Slovenci za naše povsem naravne in postavne pravice, za katere nam jamči Društvo narodov, nas imajo nasprotniki za protidržavne, za iredentiste in bi se nas raje prejkoslej iznebili. Zato nas podijo iz dežele.

Koroški Slovenci! Ali sedaj vidite, čemu je potrebna naša stranka in kako upravičen je naš boj za državljansko in politično enakopravnost, kakor tudi za gospodarski obstoj domačega slovenskega ljudstva? Stojimo na stališču, da je politična svoboda predpogoj vsakemu kulturnemu in gospodarskemu napredku, pa tudi podlaga za mir in red v državi. Mala a zadovoljna Švica naj bi služila za vzgled. Ne bomo odnehali od naših zahtev in se borili proti vsakemu nasilju in proti vsaki krivici, ki se nam prizadeva bodisi s te ali druge strani. Kličemo vam: Organizirajmo se, branimo se in podpirajmo drug drugega v boju za državljansko in politično enakopravnost, za naš narodni in gospodarski obstoj!

To bo najboljši odgovor, ki ga moremo dati našim nasprotnikom.

Občinske volitve.

Koroška deželna vlada je razpisala občinske volitve 13. t. m., ki se vrše v nedeljo dne 6. aprila 1924.

Dan razpisa volitve je 18. februar, od katerega se računajo vsi drugi roki, ki jih predvideva volilni red.

Do 3. marca se morajo prijaviti okrajni volilni oblasti prisedniki in namestniki za krajne in občinske volilne oblasti. Prisednike in namestnike za okrajne in deželno volilno oblast bo prijavilo strankino vodstvo.

Do 4. marca morajo biti gotovi volilni imeniki in skozi 14 dni javno razpoloženi, kar mora biti javno razglašeno. V tem času ima vsak volilec pravico pogledati v volilni imenik in se pri županu pritožiti ustmeno ali pismeno, ako je kak upravičen volilec izpuščen ali neupravičen vpisan.

Do 15. marca je predložiti kandidatne liste, katere mora podpreti 25 volilcev z lastno-ročnimi podpisi.

Do 29. marca je prijaviti za vsak volilni lokal 2 priči.

Do 1. aprila je predložiti dopolnilne in spremenjevalne predloge kandidatnih list.

Volilno pravico imajo vsi avstrijski državljani obojega spola, ki so dopolnili 1. januarja 1924 dvajseto leto in so imeli 18. februarja stalno bivališče v katerikoli občini na Koroškem.

PODLISTEK

R. J. Podjanski:

Obpraznovanju devetstoletnice smrti blažene Liharde v Kamenu. († 5. II. 1024.)

Dne 3. in 5. februarja t. l. se je v Kamenu slovesno obhajala devetstoletnica smrti bl. Liharde, ki je tukaj v sluhu svetosti umrla dne 5. februarja 1024. Le škoda, da razmere časa niso pripustile večje prireditve, kakor bi se pri taki priložnosti zares moralo spodobiti. Nehote nam je prišel tedaj latinski pregovor na misel: „Verno propheta in patria“. (Nihče ni prerok v svoji deželi.) Podjansko ljudstvo pač ne ve ceniti pomena in velikosti bl. Liharde, kojoj so svojčas čistili cesarji in škofje in koje slaves je segal nekdanj tja dol do Jadranskega morja in daleč okoli po celi srednji Evropi. Samo bližnja okolica se še spominja teh imenitnosti, daljni okolici pa je spomin na bl. Lihardo že davno izginil.

In vendar bi ta podjunska svetnica bl. Liharda zaslužila več pozornosti tudi od naše strani, ko je vendar živela v naši sredini in bila tukaj nekdanj največja dobrotnica ubogemu ljudstvu. Pa ne samo ona zasluži naše pozornosti, ampak tudi njen sin, ki je kot svetnik in škof v Briksenu na Tirolskem l. 1004 umrl.

Lepa in pomembna zgodovinska slika se tukaj razvija pred našimi očmi, katere pa naše ljudstvo le malo pozna ali pa se skoraj čisto nič ne zanima za njo.

Naj bi tedaj vsaj naslednje vrste, ki so postavljene po zgodovinskih virih, vzbudile nanovo zanimanje za našo veliko in častljivo svetnico lepe Podjunske doline.

Na povabilo domačega g. župnika v Kamenu so prišli dne 3. febr. t. l. vsi oni sosednji duhovniki v Kamen, bi so po nekdanji ustanovi bl. Liharde dolžni vsako leto na ta dan udeležiti se cerkvenih opravil v spomin bl. Liharde.

Dopoldne je bilo več sv. maš in slavnostna pridiga, ki jo je imel g. župnik J. Rudl iz Mohlič, slovesno peto sv. mašo pa g. župnik J. Kindlmann iz Št. Vida.

(Dalje sledi.)

Mezdno gibanje.

Življenje narodov kakor posameznika je večer boj na življenje in smrt, za biti in nebiti. Ako je ogrožal doslej kdo življenske interese katerega naroda, je začel ta najprej boj proti sovražniku s pravno dopustnimi sredstvi in če ta niso pomagala, je segel po orožju. Vojna je bila tu. Svetovna vojna nam je še dobro v spominu. Mala Srbija je bila Nemcem na potu pri gradnji mostu Berlin—Bagdad, zato so jo hoteli pohrustati za malo južino, napovedali so ji vojno. Srbi so vedeli, da se gre tukaj za življenje ali smrt naroda, za biti ali nebiti. Pol srbskega naroda skoro je poginilo, pol Srbije so sovražniki opustošili ali Srbi so zmagali, ker jim je dal eksistenčni boj nadnaravne moči. Življenska moč francoskega naroda pada, število porodov nazaduje polagoma ali gotovo. Boje se prevladujočega vpliva Nemcev, zato vodijo življenski boj z Nemci ob Renu. Njih življenski interesi so ogroženi. Še kaka vojna in število se bo skrčilo zopet za par milijonov brez upanja na naraščaj, ki bi izgube izpolnil. Tako narodi.

Slične boje vodijo za svoj obstanek posamezniki, seveda v manjšem obsegu in z drugimi sredstvi. Tudi njim se gre za biti in nebiti. Največji sovražniki delavstva so podjetniki, kapitalisti, ki izrabljajo delavske mase edino v to svrhu, da bogatijo, da si polnijo blagajne. Proti izrabljanju mora voditi delavstvo neizprosni boj, včasih z večjim, navadno z malim uspehom. V skrajni sili poseže delavstvo po štrajku, ne najboljšem, vendar najučinkovitejšem sredstvu. Štrajki zapuščajo v celem gospodarstvu globoke vrzeli, zato bi se imeli bolj previdno uporabljati. Omenjamo samo zadnji poštni štrajk, ki je napravil za 614 milijard škode in to v državi, ki je razpadu komaj ušla, ki stoji finančno še na zelo slabih nogah.

Pred tedni smo čitali, da so začela nekatera podjetja zniževati delavske mezde od 5 do 15%, ker svojih proizvodov vsled konkurence ne morejo prodati, dočim so strokovne organizacije zahtevale povišanje vsled rastočega indeksa v januarju — tudi v februarju je zopet stopil — ker so se izdatki za vsakdanje življenske potrebščine zvišali, eksistenčni minimum se je dvignil. Eksistenčni minimum znaša sedaj na leto 9 milijonov, to je svota, ki je dohodninskega davka prosta, ki je potrebna, da ostane človek pri močeh, torej dela zmožen. Delavske plače, ki le malo presegajo eksistenčni minimum, ne kaže znižavati. Delavske mezde se ne dajo primerjati z uradniškimi, ker obstoji med državo in uradnikom trajno službeno razmerje. Uradnik obljubi trajno vršiti svoje določene posle in država ga zato trajno preiskrbuje, dočim obstoji med delodajalcem in delavcem le začasno službeno razmerje in sicer samo tako dolgo, dokler to dopuščajo gospodarski interesi obeh. Zgodi se lahko, da industrijske izdelke vsled konkurence ni mogoče prodati, da padejo cene, tedaj je polovica delavcev na cesti brez zaslužka; ker pa živeti morajo, pridejo drugi brezposelni in ponudijo svoje telesne in duševne moči delodajalcu v izkoriščanje za nizko plačo, ostale pa mora vzdrževati država, odnosno davkoplačevalci. Razmerje med delodajalcem in delavcem je s tem prenehalo in podjetnik je obenem dosegel znižanje mezd.

Statistični urad objavlja razpredelbo delavskih plač raznih industrijskih podjetij na Dunaju. Iz te razvidimo, da ima izučen (strokoven) delavec v dobro idočih podjetjih na teden od 400 do 500.000 K, dočim imajo delavci v slabše idočih tovarnah od 300 do 400.000 K. Če primerjamo sedanje mezde z onimi v začetku prošlega leta, da so se mezde v teku lanskega leta zvišale za 25 do 35 odstotkov, dočim so se življenske potrebščine podražile le za 19 odstotkov. Nekatera podjetja so v tem času mezde celo podvojile. Primerjajmo sedanje mezde še s plačami pred vojno. Pred vojno je zaslužil izučen delavec na Dunaju na teden poprečno 30 K, sedaj pa zasluži 12.000krat več. Pritožbe, da zasluži delavec v tovarni sedaj manj kot pred vojno, so torej neresnične. Delavstvo si je znalo ohraniti predvojni zaslužek.

Doseglo je še več, ako upoštevamo tudi delovni čas. Pred vojno ni bilo 8urnega delovnega časa. Z upeljavo tega se je delovni čas skrčil za šestino. Če upoštevamo torej še zmanjšanje delovnega časa, so delavske mezde popolnoma izenačene z zlato vrednostjo, znašajo torej poprečno 14.000krat več kot pred vojno.

Ravno to dejstvo je povod, da poslov na kmetih vedno bolj primanjkuje. Od vseh strani prihajajo pritožbe, da za kmečka opravila ni delavcev, da beži vse v tovarne, celo kmečki sinovi in hčere. Vsak si hoče izboljšati svoj gospodarski položaj. Ker pa je to na kmetih nemogoče, vsaj začasno, beži vse v mesta. Temu bi se odpomogli, ako bi se dale poslom višje plače, da bi se zenačile z onimi v tovarnah, ali ravno tega gospodarska podjetja ne prenesejo vsled slabe rentabilnosti in previsokih davkov.

Za vsa podjetja navedeno ne velja. Veliko je podjetij, ki svojih proizvodov ne morejo spraviti v denar, in ta podjetja plačujejo zelo slabo. So slučajni, ko se ni mogoče ozirati na življenske potrebščine delavstva. Te stroke delajo zato z delavci, ki na te zaslužke niso navezani.

POLITIČNI PREGLED

Dvanajsto poročilo gen. komisarja od 15. nov. do 15. dec. Društvu narodov navaja, da so zvezne finance zadovoljive, da gospodarstvo uspeva in da je položaj države dovoljen. Poročilo omenja, da bo treba doseči trajno ravnotežje državnega gospodarstva z znižanjem izdatkov in ne s povišanjem dohodkov (davkov), kakor se je delalo doslej. Tako visoki davki so trajno nemogoči, ker uničujejo gospodarstvo. Treba bo na vseh poljih štediti. Gen. komisar toži, da reorganizacija uprave in odpuščanje uradništva prepočasi napreduje. Obsoja tudi štrajk poštnih nameščencev.

Odpuščanje uradništva. Društvo narodov je točno določilo, koliko državnih nameščencev se mora odsloviti v gotovem času. Do 1. jan. bi imelo biti odpuščenih 75.000 in do 30. julija 100.000. Ta številka se ni dosegla, ker se je do začetka februarja odslovilo šele 63.307 oseb. Treba se bo sedaj tem bolj žuriti, da se številka končno doseže. Na to bo že gledal dr. Zimmermann, da se bo po programu točno vse izvedlo.

Stavka bančnih uradnikov na Dunaju je izbruhnila 18. t. m. Najprej so začeli stavkati uradniki Anglobanke, Depozitne-, Union- in Prometne banke, sedaj se jim je pridružilo še uradništvo ostalih bank ter stavka okrog 30 tisoč uradnikov in nameščencev. Zahtevajo 15odstotno povišanje plač, kar so banke odbile. Nekateri bančni zavodi skušajo na ta način vplivati na uradništvo, da so sklenili vse stavkujoče takoj odpustiti iz službe. Ali je štrajk bančnih uradnikov upravičen? Osnovna plača je znašala 1. okt. 1923 (sedaj vsled rastočega indeksa 8% več) za 1 do 2 službeni leti letno 29, 5 do 9 služb. let 40, 15 do 19 služb. let 60 milijonov, prokurist 100, nadprokurist 120 milijonov; uradnice po službenih letih 26, 36, 52 milijonov. Potemtakem so imeli 1. okt. 1923 mlajši uradniki 90—100%, starejši 60—70%, uradnice 150% mirovne plače. Ako se primerja njih plača s kupno močjo krone (11.740krat), daleč nadkriljuje mirovne prejemke. Vsled stavke trpita trgovina in narodno gospodarstvo. Po vesteh dunajskih listov, bo štrajk s kompromisom še ta teden končan.

Jugoslavija. Sprejetje sporazuma z Italijo je napravilo v Rimu dober vtis, tem večje ogorčenje pa med Slovenci in Hrvati osobito še vsled tega, ker je Mussolini izjavil, da bi Reka postala samostojna, ako bi Jugoslavija ne odnehala od rapalske pogodbe. Trgovska pogajanja potekajo počasi, ker stavijo Italijani pretirane zahteve in ker nova carinska tarifa v Jugosl. še ni uzakonjena. Baroš, Delta in Binkina so izpraznjeni. Na obeh krajih se bodo vršile velike svečanosti; reških se udeleži tudi ital. kralj.

Komisija izvedencev je našla, da se plačuje v Nemčiji izmed vseh držav najmanj dav-

kov. Davke plačuje samo ubožno ljudstvo: 90% pride na nižje sloje in samo 10% na srednji stan in bogataše. Veleindustrija skoro nič ne plačuje. V proračunu je iztaknila tako visoko postavko za vojaščino kot je na Francoskem, nič manjši kot v miru. Od te postavke se dajo lahko 3 milijarde zlatih mark za reparacije in novčano banko. Treba bo vpeljati zopet vojaško kontrolo. Za ustalitev valute in uravnovesenje proračuna bo treba preložiti plačila (reparacijska itd.) za dobo 2—3 let in najeti posojilo 10 milijard; 5 bi jih dobila Francoska. Zlata novčana banka bo smela prvotno natisniti 3 milijarde mark, ki bodo na polovico krite z zlatom, pozneje pa 4800 milijonov s 33 $\frac{1}{3}$ % kritjem kot pred vojno. V posebnem ravnateljstvu bo polovica Nemcev in polovica inozemskih bankirjev.

Madžarska krona pada. Tudi naša država ima vsled tega veliko škodo, ker smo z njo v tesnih trgovskih stikih. — Načrt za mednarodno posojilo se je brez sprememb predložil rep. komisiji, ki je odgodila zastavne pravice za dobo 20 let. Podlaga za obnovo je s tem podana. Dohodki iz carine, tobačnega in solnega monopola in davka na sladkor se porabijo za obnovo. Za finančnega kontrolorja je določen ameriški bankir Harding. Razporeženje je ugodno.

Fašisti napadli vlak. Mladi fašisti so na odprti progi ustavili brzovlak Florenca—Rim, vrgli iz poštnega voza vse opozicijske liste ter jih sezgali. Ko je min. predsed. Mussolini dobil obvestilo o tem dogodku, je takoj odstavil podprefekta v Piscija ter odredil aretacijo krivcev.

Francija je pripravljena odpraviti carinsko mejo med zasedenim in nezasedenim ozemljem, ako sprejme Nemčija novi reparacijski načrt, omiliti gospodarsko nadzorstvo in opustiti železniško upravo in dovoliti 2letni moratorij, ne more pa odstopiti od stvarnih dajatev. Angleška hoče to ozemlje nevtralizirati in ga postaviti pod zaščito Društva narodov. — Komisija izvedencev zboruje v Parizu. — 20% povišanje davkov je parlament sprejel. — Blagovna borza se je zaprla. — Ugodna znamenja kažejo, da se bližajo odločilni dogodki.

Angleška živi v krizah. — Stavka pristaniških delavcev je končana. — Skupščina je sprejela predlog, da dobe vse vdove in matere, ki ne morejo delati, pa imajo nedoletne otroke, državno penzijo, da jim bo dana prilika, vzgojiti svoje otroke za delavne državljane. Na podporah se bo izdalo 20 milijonov funtov. — Da se zaposlijo delavci, se bo zgradilo pet križark. — Egipt je dobil avtonomijo. Pojavlja se zahteva po avtonomiji tudi za Indijo. — Zadnji čas so se nekatere osebnosti zavzele za spremembo verzajske mirovne pogodbe v kolikor se razlikuje od 14 Wilsonovih točk.

DOMAČE NOVICE

Iz Roža se nam piše: V nekaterih krajih se je prav močno razpasla ljudska kuga, ki se imenuje alkoholizem ali pijančevanje. Zlasti sedaj v pustnem času se vršijo veselice, plesi in take prireditve druga za drugo, da se mora človek nehote vprašati: „Kje bom jemal, da bom tebi dajal?“ Ljudje tožijo o slabih časih in pomanjkanju denarja, ne pomislijo pa koliko narodnega premoženja zapravljajo po nepotrebnem za škodljive pijače, za kajenje itd. Nepregledna pa je še škoda, ki jo povzroča postopanje po gostilnah doraščajoči mladini v vsakem oziru. V tem pogledu je ponehala skoraj vsaka strogost, zlasti pa je pri nas zelo pomanjkljiva postavodaia za varstvo mladine v primer z drugimi državami, n. pr. Ameriko. In še te postave, ki jih imamo, se navadno ne vzamejo tako resno, kakor bi bilo potrebno. Zato moramo Slovenci sami skrbeti, da varujemo naše ljudstvo zlasti pa mladino pred pijančevanjem in jo navajamo k treznosti in varčnosti. To naj bo predvsem naloga naših izobraževalnih društev in sploh vseh slovenskih organizacij. Kajti Slovenci na Koroškem se bomo samo tedaj lahko ohranili, če bomo gospodarsko dovolj jaki in samostojni. Namesto da se trati denar po nepotrebnem in z njim celo

zapravlja zdravje, naj bi se ga štedilo in naložilo v domače denarne zavode, kjer nese visoke obresti. To je tembolj priporočljivo, ker je dosegla krona neko stalno vrednost, tako da se ni treba bati izgube, ako se hrani. Naložnje privarčevanega denarja v naše hranilnice in posojilnice ne koristi le vlagatelju, ki si s tem vstvari neko rezervo za slučaje potrebe, marveč tudi našemu združništvu in kmetijskemu gospodarstvu, ker morejo posojilnice dati potem manjša posojila proti zmernejšim obrestim. Dobro bi bilo, da bi se o teh vprašanjih tudi v našem listu malo več razpravljalo. Oglasite se še drugi!

Št. Lipš pri Žoneku. (Vlom v cerkev.) V sredo 6. t. m. je neznan vlomilec zlezal ponedeljevi skozi cerkveno okno, iz katerega je najprej vzel eno šipo, da jo je mogel znotraj odpreti, v notranjščino cerkve, vlomil v tabernakelj in vzel monštranco z Najsvetejšim. Bežal je skozi zakristijo, kjer se dvojne duri lahko odprejo od znotraj, v bližnji gozd, odkoder je tudi prej prišel, kakor kaže sled. Kakor okolnosti kažejo, je moral izvršiti vlom domač mlad človek, ki ne mara za delo in se potepa po svetu ter zapravlja, ki je moral priti že ob vso vero, da je mogel kaj takšnega izvršiti. Pri Miklavcu je menda vstopil v sredo zvečer v vlak, pa žendarmeriji, ki za njim skrbno poizveduje, se še ni posrečilo ga prijeti za dolge prste.

Tinje. (Petje.) Zelo smo se vzradostili na svečnico pri popoldanski službi božji. Zbralo se je veliko otrok, deklet in fantov, ki so zapeli lepe Marijine pesmi: „Marija, mati ljubljena“, „Ko zarja zjutraj se razgrinja“ in „Glasno zapojmo“. Vse je poslušalo lepo melodijo mladih otrok, kakor bi bili že v rajskih višavah. Zato kličemo vsem: Za nami in z nami, še boljše pa, če ste pred nami!

Sveče v Rožu. (Razno.) Nam Svečanom se pogosto očita, da nismo več tako zavedni kakor poprej. Še celo iz Bilčovsa smo čitali v nekem dopisu: „Sveče, nekdanje tako zavedna vas...“ Zakaj to? Ali dopisnik ne ve, da se nahaja naša vas v industrijski občini in je prebivalstvo po največ navezано na tovarno na Bistrici, katere vodstvo je v popolnoma nemških rokah ter so nam od tamkaj stavljeni strašne ovire. Pa kljub vsemu temu je naše ljudstvo le še vztrajno. Ali nimamo mi tudi naše izobraževalno društvo in močan, dobro izvežbari pevski zbor, na katerega smo še posebno ponosni? Zatorej prosimo vse naše somišljenike in znance sosednih naših organizacij, naj pridejo na pustno nedeljo popoldan v Sveče, da se prepričajo o našem delovanju; videli bodo nastopiti naše izvrstne igralce, kakor tudi slišali glasove naših vrljih pevcev Svečanov. — Zadnje dni je preminul tukaj na Poljani pd. Ferjanec. Pokojnik nam ni bil posebno naklonjen, pač pa je bil poštenega značaja. Naj v miru počiva!

Št. Janž v Rožu. (Smrt.) Zopet je kruta smrt posegla v naše vrste in nam iztrgala dva zavedna našinca. Dne 10. februarja smo pokopali starega, zavednega Slovenca ter vnetega čebelarja, Močivnikovega očeta Jožefa Müllerja v Št. Janžu. Rajni je bil eden izmed naših starih borcev za pravice koroških Slovencev, veren, narodno značajan in kakor skala nemahljiv mož. Počivaj v miru, blagi mož, nam pa daj ljubi Bog še več njemu enakih! Dne 16. t. m. pa smo pokopali gospo Ano Schwarz, pd. Vampernjakinjo v Podsinji vasi. Nenadna smrt, možganska kap, ji je utrgala nit življenja. Bila je zmirom našega mišljenja in zvesta naročnica našega lista. N. p. v m.

Tinje. (Vedno še zvonovi.) Slišal sem čudno fletno novico, kateri se boste vsi smejali. Kaj neki? Nekoč me vpraša tovariš: Ali res v Tinjah kovtre nosijo v turn, da zvone pokrivajo, da ne počijo od mraza? Saprilot, jaz pa na svečnico kar v Tinje gledat, češ, tega pa še nisem videl. Tam sem šele zvedel, da tinjski „Voltej“ še koj na puf zvonil, pa ne kovtr, ampak: milijon, milijon! Seveda Tinjčane skrbi, kako spraviti še te milijone skupaj. — Lej, Harih na Lesinah, ta je pa zvit kakor lisica, je vsem tinjskim dečvam figo pokazal in šel v Vovbrske gore po nevesto. Tega bomo pa že

našravfali za kak milijonček za zvone ali pa mu vzamemo nevesto. To bi bila pametna misel.

DRUŠTVENI VESTNIK

Št. Janž v Rožu. (Občni zbor.) V nedeljo dne 10. februarja se je vršil občni zbor našega izobraževalnega društva. Iz podanih poročil odbornikov smo lahko opazili, da je društvo delovalo kolikor mogoče dobro. Odbor je imel 8 sej, knjig se je prebralo 500, prireditvev je bilo: 4 gledališke predstave ter 2 sestanka ženskega odseka. Napravil se je nov oder, kar je stalo mnogo truda in časa, uprizorila se trikrat igra „Miklova Zala“ s sijajnim uspehom. Vse to in pa delo za volitve je nekoliko zabranilo notranje organizacijsko delo, pa tudi pomanjkanje predavateljev je vzrok, da se ni moglo vršiti več sestankov. Odsekov ima društvo 4: a) dramatični, b) pevski, c) ženski, d) tamburaški odsek; vsi ti odseki delujejo, samo tamburaški hoče zaspiti. Upamo pa, da naši fantje tega ne bodo dopustili, da bi utihnil glas tamburic v Št. Janžu, kjer doni že od leta 1910. Tudi v tem oziru naprej! Knjig ima društvo čez 600. Večinoma pa so knjige že vse prebrane in bi bilo želeli, da poskrbi „Slov. kršč.-soc. zveza“ društvom zmirom nekaj novo izišlih knjig. V tem letu se bo napravilo zopet par lepih ljudskih iger in se misli ponoviti tudi „Miklova Zala“, pa tudi za izobrazbo članov se bo poskrbelo kolikor bo mogoče potom shodov in predavanj. Članov ima društvo čez 60. Izvolil se je znanprej zopet stari odbor, nakar so domači g. župnik Fugger spregovorili nekaj navduševalnih besed za društvo. G. Zdravko Blühml je posebno omenjal pomen pevskih zborov pri društvu. K tej stvari je spregovoril tudi predsednik društva. Nato se je določil na predlog gdč. Stih tudi poseben društven patron in se bo na ta dan vsako leto darovala sveta maša za vse umrle in v vojski padle članke izobraževalnega društva. Zatem je predsednik g. Lapuš zaključil občni zbor.

Dobrla vas. Naše kat. slov. izobraževalno društvo je dobilo svoj dom, čitalnico in prostorno dvorano, zato se je pa postavilo tudi bolj na noge. Na svečnico so nastopile dekleta in priredile igro „Fabijola in Neža“. Lepo je bilo gledati, kako so se dekleta, večinoma vse prvi-krat, sukale na odru. Dobro so rešile svoje vloge in gledalce zazibale v one krvave čase preganjanja in mučeništva kristjanov. Ganljivi prizori so marsikateremu izvabili solzo iz oči. Obisk je bil jako dober. — V nedeljo 17. febr. je imelo društvo občni zbor, ki nam je podal letno poročilo o delovanju. Božično drevesce nas je zvalo v novo čitalnico, ki je postala članom že prav domača. K temu pač tudi veliko pripomaga naš vrlji knjižničar, ki z marljivostjo skrbi za potrebe čitateljev. — Na pustno nedeljo bo društvo uprizorilo igro „Tri sestre“ in burko „Dr. Vsezna in njegov sluga Štipko Tiček“. Bo za nas v letošnjem pustu prav primerna zabava. Pridite gledat!

GOSPODARSKI VESTNIK

Svinjereja.

Razun govedoreje je važna panoga našega gospodarstva tudi svinjereja. Svinja se hrani z različnimi odpadki, ki jih ne moremo prodati, recimo žitni plevel, pleve, kuhinjske odpadke itd. Priporočal bi tudi, da bi strnišno deteljo popasli v jeseni s svinjami, kajti pasti živino na detelji je nevarno, posebno na strnišnici se govedo lahko napilne. Sploh bi se s pašo svinjereja pocenila. Svinje bi bile pa bolj zdrave. Druga prednost, ki jo nam nudi svinjereja, obstoji v tem, da je kapital, ki je naložen v svinji, bolj gibčen. Že polletni prašiči tehtajo v zaklanem stanju do 60 kg in če računamo kg samo po 25.000 K, dobimo za nje že 1.500.000 kron. Teleta pa v tej starosti še sploh ne moremo prodajati, ker bi za nje ne dobili dosti več kakor za 5 tednov stare. Svinjetina se tudi dražje plačuje kakor govedina, čeravno rejni stroški niso večji.

Pri izbiranju pasme moramo upoštevati sledeče vidike: Plemenska svinja mora biti

trdna proti boleznim, rodovitna, lahko se mora dati pitati in biti mora pohlevna. Trdnost proti boleznim je važna, kajti kakor vsaka druga lastnost, se tudi trdnost podeduje na zarod. Gotovo ste že opazili, da so prasici nekaterih svinj vrlo trdni, zdravi, od katerih nobeden ne pogine, in zopet drugi od manj trdnih svinj, se jih vsaka bolezen loti, če še tako skrbno ravnamo z njimi.

Rodovitnost nam tudi ne sme biti postranska stvar, kajti, če skoti samo par prascev, se nam sploh ne izplača, ker svinja dojnica vseeno postane suha, a nam le malo dobička prinese. Prasic in merjascev od malo rodovitnih svinj toraj ne bomo redili.

Lastnost lahkega pitanja spoznamo po kratkih nogah, bolj ravnem hrbtu in široki glavi.

Svinja ne sme pojedati mlade. Tudi ta lastnost se navadno podeduje. Navadno in ne vselej, ker včasih je to pri svinji samo navada in ne dedna lastnost. Isti vidiki veljajo tudi pri izbiranju plemenskega merjasca.

Važno je pri svinjereji, da plemo večkrat menjavamo. Najlažje to storimo, da merjasce dokupujemo. Družiti med seboj sorodne živali, je namreč opasno ravno radi podedovanja. Dve sorodni živali imata seveda tudi sorodne lastnosti in sicer dobre in slabe. Če toraj druženje krvno sorodnih živali večkrat ponavljamo, se razun dobrih lastnosti tudi slabe lastnosti stopnjujejo.

Svinjerejem, ki nimajo lastnega merjasca, ne preti nevarnost krvnega sorodstva pri svinjah, ker radi družjenja s tujimi merjasci itak vedno osvežavajo svoje plemo s tujo krvjo.

Velika opasnost za našo svinjerejo so kužne bolezni, pri nas na Koroškem v prvi vrsti rudeča bolezen ali rudečica. Dosedaj je edino sredstvo proti tej bolezni cepljenje. Namen cepljenja je, da okužimo naše svinje z rdečico sami, ali povzročiti hočemo samo lahko rudečico. Iznašel je to cepljenje slavni zdravnik Pasteur. Znano je namreč bilo že od nekdanj, da na nekaterih kužnih boleznih, ko smo jo enkrat prestali, drugič ne obolimo več. Dajmo pa sami žival okužiti, ali samo v toliki mert, da bolezen lahko prestane, in ne bo se nam več treba bati, da nam zbolil žival sama tako močno, da pogine. To dejstvo pa, da ne zbolil v drugič, obstoji v tem, da se pri obolenju v živali tvori protistrup proti dotični bolezni. Ta protistrup proti rudečici pa učinkuje samo 4—6 mesecev. Medtem pa mine, če smo v pozni pomladi cepili, oni letni čas, ko se rdečica posebno rada pojavlja. M. A.

Kupna cena zlatih in srebrnih novcev. Od 25. t. m. veljajo sledeče cene: enokronski novc 5500 K, dveokronski 11.000 K, petokronski 28.800 K, goldinarski 14.700, dvagoldinarski 29.400 K, desetokronski zlat 139.000 K, dvajsetkronski 278.000 K, stokronski 1.390.000 papir. kron.

Avstrijske zvezne železnice. Iz govora predsednika avstr. zveznih železnic podajamo številke, ki osvetljujejo finančno stanje železnice. Leto 1923 je prineslo 2500 milijard dohodkov in zahtevalo 3500 milijard izdatkov, da je znašal primanjkljaj okroglih 1000 milijard. Deficit ni mogoče znižati samo z manjšimi izdatki, ampak so potrebni tudi večji dohodki. Zato se bodo zvišali za l. 1924 dohodki za 275 milijard, in sicer se je zvišala tovarna tarifa za 10%, kar znači 16.000kratno predvojno tarifo, in osebna za 30% na 9200kratno predvojno ceno. Lanski deficit se bo letos znižal približno za 600 milijard na 450 milijard, odnosno na 650 milijard, ker bo treba plače zopet zvišati. Predsednik je mnenja, da bo mogoče doseči ravnotežje, ako plače ne bo treba ponovno dvigati.

Proizvodnja premoga v decembru 1923. V naši državi se je mesca decembra produciralo 14.014 ton črnega in 239 673 ton rjavega premoga; na Koroško odpade 9226 ton. V državi sami se ga je porabilo 250.824 ton in izvozilo 1865 ton. Plinarne so producirale iz inozemskega črnega premoga 39.979 ton koksa. Uvozilo se je iz inozemstva 383.648 ton črnega, 85.410 ton rjavega premoga in 50.477 ton koksa. Poprečno se je spravilo na dan ta mesec 18.930 ton premoga več, nasprotno se je uvoz tudi zvišal za 100.919 ton.

Dunajski trg. Živina: voli 12—16.000, biki 12—16.500, krave 12—14.500, teleta 24.000 do 26.000, mesne svinje 24—26.500, pitane 25—28.500 K za kg žive teže. Zaklana teleta 23—31.000, koze 10—17.000, ovce 14—20.000, mesne svinje 26—31.000, pitane 26—32.000 K za kg. Konji: lahki vprežni 4—10 milijonov, težki 8—18 milijonov, kočijaški 6—12 milijonov K. Krma: sladko seno 130—18.000, kisljeno seno 100—110.000, detelja 145—220.000, slama 100—145.000 K za cent. Meso: goveje 21.000 do 48.000, zmrznjeno 18—25.000, telečje 26.000 do 42.000, zrezek 60—68.000, ovčje 20—30.000, svinjsko 34—50.000, prekajeno 36—50.000, konjsko 16—20.000 K za kg. Zelenjava: krompir 1800—2400, zelje 2—3000, špinača 16—24.000, hren 16—20.000, kisljeno zelje 2800 do 3200, čebula 2—3000, česen 2400—4000 kron za kg. Sadje: jabolka 3500—14.000, orehi 14—28.000, kostanji 6500—12.000, zluščeni lešniki 26—32.000, zluščeni orehi 32—40.000 K za kg. Jajce 2600—3000 K. Sirovo maslo 40.000 do 64.000, čajno 70—80.000, domače maslo 36—38.000, slanina 30—34.000, jedilno olje 22—28.000 K za kg.

Borza. Dunaj, 25./II. Dolar 70.860, milijarda mark 14,90, funt šterling 303.700, franc. frank 3105, švic. frank 12.210, lira 3075, dinar 882, 10.000 poljskih mark 72, češka krona 2042, ogrska 0,97 avstr. kron.

Curih, 25./II. Avstrijska krona 0,0081¼, dinar 7,22, ogrska krona 0,012, franc. frank 25,65 cent.

NAŠE KNJIGE

Družba sv. Mohorja in 5. marec. Dan 5. marca vsakega leta je velevažen dan za Mohorjane. Nabiranje članarine se konča in vpisovalne pole udov se oddajo Družbi sv. Mohorja, da se radi odpustkov vpišejo v Družbino knjigo. 5. marca pa je tudi zadnji čas, da se določi naklada družbenim knjigam in prične s tiskom; drugače se odprava knjig v jeseni zakasni v nevoljo Mohorjanom in njih poverjenikom. Pri sedanjih nestalnih gospodarskih razmerah je nujno potrebno, da se pravočasno določi pravilna naklada, da knjig ne zmanjka ali pa ne preostane in končno plesnijo v zalogi. Kar natisne Družba knjig preko priglašene šteti, se očitno podaja v nevarnost, da ji preostanejo. Radi tega nevarnega poizkusa Družba teh knjig pri naknadnih jesenskih naročilih ne more več oddajati za letno udnino, ampak zaradi rizika le več po knjigotrški ceni. Minulo leto je bila udnina 15 dinarjev, knjigotrška cena 45 dinarjev. Treba pa je 5. marca vposlati poleg nabiralnih pol tudi članarino. Dinar kaže dvigajočo se tendenco. Da ni prevelike škode, bi se morala po 5. marcu članarina pobirati po dnevnem kurzu. Pri obračunu se bo gledalo na datum poštnega pečata na položnicah vposlane udnine in se bodo pri upravi svote po istem dnevu valutirale. Kterikoli primanjkljaj pri udnini radi zakasnenja bi se moral vpoštovati tako pri obračunih kakor pozneje pri odpravi knjig. — V Glasniku smo prosili, da bi gospodje poverjeniki z nabiranjem članov takoj pričeli — ko dobe knjige. Večina družbenih poverjenikov je to storila. Gospodje poverjeniki radi nestalne valute te velike svote, ki jih imajo zbrane, naj takoj odpošljejo po položnicah, ki so bile jesenski pošiljati knjig priložene. Denar je drag in je škoda, da leži brezplodno v predalih in izgublja radi nestalne valute svojo vrednost. Družba sv. Mohorja.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. V Dunajskem Novem Mestu je parni stroj brzovlaka oplaznil drugi parni stroj: 9 poškodovanih. — Število v dunajskem krematoriju sežganih trupel je 19. t. m. doseglo 1000. — V Bolgariji je bil vsled velikih snežnih zametov ustavljen začasno železniški promet. — Rumunski princ Nikolaj se bo zaročil z italijansko princeso Mafaldo. Zato je rumun. kraljica odpotovala v Pim. — V Ameriki je hotela neka banka vtihotapiti v zvezno banko 2 milijona ponarejenih dolarjev, da bi dobila za nje prave. Javnost stoji pod vtisom, da se

je razkril eden največjih bančnih škandalov. — Na Španskem je strahovit ciklon opustošil vse okrožje Alicante. V Oriheli je voda segala do prvega nadstropja. Več hiš se je razsulo, vsi poljski pridelki so uničeni. — Belgijski frank je začel katastrofalno padati. — Od 10. do 16. t. m. se je podpiralo na Koroškem 2520 brezposelnih, 36 manj kot prejšnji teden. — Na progi Sunja—Blinjski kut je skočil vlak s tira. 6 težko in 20 lahko ranjenih rekrutov.

Najmanjši narodič na svetu. Sovjetska vlada je dala izvesti ljudsko štetje malih plemen, ki so na skrajnem severu evropske Rusije in v Sibiriji. Pri tem se je pokazalo, da šteje neko pleme, ki prebiva v dolini reke Usure, takozv. Solonci, samo petnajst duš. V celem je v severni Rusiji 85 narodičev, od katerih šteje največji Tunguzi 8846 duš.

Velika tatvina pri dunajskem carinskem uradu. Policija je izvršila senzacionalno aretacijo. Zaprla je dvanajst nameščencev kolodvorskega carinskega urada, ki so obdolženi tatvine in raznih goljufij. Njih dejanja segajo večinoma v prejšnje leto. L. 1923. je bilo vložnih 700 ovadb, ki izkazujejo 9 milijard škode. V zadnjem času so bile ukradene razne pošiljave v skupni vrednosti 1358 milijonov kron. Kot glavnega krivca so zaprli nekega dobavitelja mesa. Skupno je bilo ukradenega okrog 30 vagonov mesa.

Valutna reforma v Rusiji. Tiskanje sovjetskih rubljev je bilo popolnoma ustavljeno. Medse se bodo plačevale zanaprej samo še v „červoncih“ (sovjetskih zlatnikih) in v zakladnicah v vrednosti 5, 3 in 1 rublja. Sovjetski rublji, ki ostanejo do izdaje bakrenega denarja v prometu, bodo veljali kot drobiž. Nato bodo vse izdaje od leta 1917 do 1923 po določenem kurzu odtegnjene prometu. To bo neke vrste oddaja premoženja, ki jo bodo nosili vsi sloji, najbolj pa kmetje. Po odtegnitvi sovjetskega rublja bo velal samo „červonec“ kot zakonito plačilno sredstvo.

Vabilo

na

redni letni občni zbor

Južnokoroške gospodarske zadruga
v Sinči vasi,
ki se bo vršil
v četrtek dne 6. marca 1924 ob ½ 10.
uri dopoldne v pisarni Mohorjeve
družbe v Celovcu:

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev letnega računskega zaključka.
4. Sprememba zadruginih pravil.
5. Odobritev poslovnika.
6. Volitev načelstva in nadzorstva.
7. Volitev 2 članov v zadrugino razsodišče.
8. Raznoferosti.

K obilni udeležbi vabi

28

odbor.

VABILO na igro

„Vse naše“

ki jo priredi izobraževalno društvo „Trta“ v Žitari vasi v nedeljo, dne 2. marca ob 3. uri popoldne v Društvenem domu v Žitari vasi. Na sporedu so tudi šaljive pevske točke.

Vstopnina udom prosta, neudi stojišča 3000 in sedeži 5000 kron.

30

K obilni udeležbi vabi odbor.

V najem se da!

(vsled družinskih razmer) lepo moderno opremljeno, 60 oralov obsegajoče arondirano posestvo z vso opremo in živino.

Več pove: Rado Reichmann, pd. Jesenik v Lipi. Pošta: Vrba ob jezeru. — Koroško.

29

Vabilo.

Slov. kat. izobraževalno društvo „Zila“ v Zahomcu priredi v nedeljo dne 2. marca ob ½ 7. uri zvečer pri Hrepcu

predpustno veselico

s sodelovanjem tamburaškega zbora.

○○○○○

Vzpored:

1. Pozdrav predsednika.
2. Tamburanje.
3. „Pri gospodi“, igra.
4. Tamburanje.
5. „Kmet Herod“, igra.
6. Prosta zabava.

Igri se 4. marca ob ½ 3. uri ponovita.

K obilni udeležbi vabi odbor. 25

Vabilo

na

redni letni občni zbor

hranilnice in posojilnice v Podravljah r. z. z n. z., ki se vrši v nedeljo dne 9. marca t. l. dopoldne po sv. maši v Podravljah hišna števil.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1923.
3. Sklepanje o porabi čistega dobička.
4. Volitev načelstva, odbora in nadzorstva.
5. Raznoferosti.

Zborovanje se vrši v smislu § 35 pravil zadruga.

26

Načelstvo.

Vabilo.

Posojilnica v Št. Jurju na Zili ima svoj

redni občni zbor

dne 9. marca 1924 ob ½ 11. dopoldne v svoji pisarni.

○

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Potrditev računskega zaključka za leto 1923.
4. Sprememba pravil.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

27

Odbor.